

МЕТОДИКА РАНЖУВАННЯ МОТИВІВ КОХАННЯ ЯК ЗАСІБ ПСИХОДІАГНОСТИКИ ТА КОРЕКЦІЇ ЙОГО ІЛЮЗІЙ

Моргун В. Ф.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
v.f.morgun@gmail.com

Наявність кохання є одним із провідних чинників шлюбу, а втрата кохання залишається серед провідних чинників розлучень і суїцидів (В. Бадрак, Т. Говорун, В. Джонсон, С. Занюк, О. Кізь, О. Кікінеджи, Р. Колодні, І. Кон, В. Кришталь, А. Маслоу, У. Мастерс, В. Мельник, В. Моргун, К. Седих, М. Томенко, Х. Фішер, З. Фрейд, Е. Фромм, Г. Чепмен [1; 3; 4; 5] та ін.).

Завданнями даного теоретико-методичного дослідження є: 1) розробка методики ранжування мотивів кохання та 2) застосування її для корекції можливих ілюзій кохання у парах закоханих.

Аналіз праць указаних вище психологів, а також світової релігійної (Будда, Крішна, Магомет, Христос) та художньої літератури (А. де Сент-Екзюпері, Е. Рязанов, Ф. Стендаль, В. Шекспір та ін.) дозволив автору виявити структуру мотивів кохання [2; 5, с. 365], яка вклалася в магічне число сім (у алфавітному порядку):

– **вірність**, як у Ромео та Джульєтти (за В. Шекспіром) – «із милим Рай і в наметі»;

– **«кристалізація»**, понадзрячість кохання, яке, неначе перенасичений хімічний розчин, наділяє людину «діамантовими кристалами» позитивних рис, і виявляється як нестримний потяг до коханої людини (за Ф. Стендалем, «Трактат про кохання»). Воно свідчить про **закоханість** людини і часто переживається як «манія переслідування» (образ коханої людини наче переслідує ту людину, яка кохає: хтось промайнув у натовпі – це він!, почувся чийсь голос – це її!, сниться уві сні – саме він чи вона!). Але орієнтація тільки на закоханість-кристалізацію, яка не підкріплена і не перевірена іншими мотивами кохання, може породити найнебезпечнішу **ілюзію кохання (коли «частку-закоханість» людина помилково приймає за «ціле-кохання» (!?)**). У грецькій міфології таке кохання називали *ерос* – захоплююча, палка закоханість, яка з часом може переходити у кохання *людус* – кохання-спорт, регулярне задоволення сексуального потягу.

– **«перевтілення»** (за Крішною / Буддою) у протилежну стать – уявне бажання бути такою людиною, як кохана (сумісність характерів). Уявіть, шановний читачу, що Ви перевтілилися у протилежну стать: Ви відчуваєтеся в образі коханої людини комфортно чи таке перевтілення для Вас важко навіть уявити?;

– **продовження роду** з коханою людиною (за Христом): бажання мати і виховувати дитину саме з цією людиною; приклад із життя: прекрасна, молода пара розлучилася через рік шлюбу; причина полягала в тому, що чоловік хотів

трьох дітей і без великих перерв, а дружина – одну дитину років через 10, коли «зробить кар'єру» (!?).

– **самовідречення** від коханої людини, якщо вона розлюбила, без ревнощів і помсти (за Христом) – біблійна притча про мудрого Соломона, що запропонував розчленувати дитя навпіл між двома жінками, але віддав тій, яка відмовилася від своєї половини, бо саме вона не поставилася до любимої істоти як до «приватної власності» адже була справжньою матір'ю. Людина, що кохає, переступає через ревнощі і самозрікається коханої людини заради її щастя.

– **спільне у світоглядах** – дивитися не стільки один на одного, скільки в один бік (за А. де Сент-Екзюпері). У грецькій міфології це кохання *філія* – духовна близькість двох людей, платонічне кохання;

– **терпимість**, взаємна підтримка і допомога протягом життя і в скруті, і в радості (за Е. Рязановим). У грецькій міфології це *сторге* – ніжність, дружба.

Древні греки запропонували і три сполучення основних видів кохання. Поєднання еросу і людусу породжує *манію* (до нестями), еросу і сторге – *агапе* (самопожертва), людусу і сторге – *прагму* (кохання за розрахунком).

У контексті багатовимірної теорії особистості автора [4, с. 45] *кохання* визначається як полімотивоване, орієнтоване на весь життєвий шлях вище позитивне почуття людини до людини, яке виявляється у взаємоприйнятті, продовженні роду, взаємодопомозі в пізнанні та перетворенні довкілля, інших людей та власної індивідуальності [4, с. 524].

Поповнити психодіагностичний арсенал фахівців та розібратися юнакам і дорослим у своїх почуттях і почуттях коханої / коханого допоможе авторська **методика ранжування мотивів кохання** (див. також більше диференційовану авторську методику: багатовимірний опитувальник мотивації кохання [2; 3; 5]).

Інструкція: 1) прочитайте сім мотивів кохання у списку (див. вище); 2) виберіть найзначущий для Вас мотив у колонці 2 (див. нижче табл. 1) запишіть його проти рангу 1; із списку, що лишився, знову виберіть найважливіший мотив і запишіть його у колонці 2 проти рангу 2; повторіть свої вибори, доки не проранжуєте всі 7 мотивів у колонці 2; 3) уявіть собі, як проранжує мотиви кохання Ваш партнер, і проставте їх згідно з рангами (1-7) в колонку 3; 4) якщо з бланку партнера перенесіть дані про нього і його думку про Вас у колонки 4 і 5, то отримаємо зведену таблицю результатів пари закоханих (див. нижче табл. 1).

Обробка і аналіз результатів. Візьмемо сім фломастерів і з'єднаймо всі однакові мотиви у чотирьох стовпчиках між собою (горизонтальні лінії свідчать про гармонію, дуже відхилені криві вверх/униз свідчать про ілюзії кохання кожного стосовно партнера).

Як видно зі зведеної табл. 1 два мотиви кохання мають тотожні ранги у всіх стовпчиках: 1 місце – «кристалізація» і 4 – «самовідречення», що свідчить про взаємне обожнювання закоханих і помірне переживання ревнощів. Порівняння стовпчиків 3 і 4 та 5 і 2 вказує, що партнер краще знає кохану (4 співпадіння його думки та її мотивів), ніж вона його (тільки 2 співпадіння). Порівняння стовпчиків реальних мотивів (2 і 4) свідчить про гармонію за

такими мотивами кохання, як «кристалізація» (1/1), «самовідречення» (4/4), «терпимість» (7/5). Можливі «тертя» між партнерами на ґрунті мотивів «спільне у світоглядах» (5/2), «перевтілення» (6/3). І великі ілюзії загрожують щодо мотивів «вірності» (2/6) та «продовження роду» (3/7), які виявили найбільші розбіжності у закоханих.

Таблиця 1 – Зведена таблиця чотирьох незалежних рангових ієрархій мотивів кохання двох протоколів закоханих (за себе і за партнера)

<i>Рангові місця:</i> від найбільш значущого (1) мотиву до найменшого (7)	<i>Ваші</i> ранги мотивів кохання		Ранги мотивів кохання <i>партнера</i> <i>(із його бланку)</i>	
	за значущістю для Вас	за значущістю для партнера (на Вашу думку)	за значущістю для партнера	за значущістю для Вас (на його думку)
1 місце	«кристалізація»	«кристалізація»	«кристалізація»	«кристалізація»
2 місце	вірність	вірність	спільне у світогл.	терпимість
3 місце	продовжен. роду	продовжен. роду	«перевтілення»	вірність
4 місце	самовідречення	самовідречення	самовідречення	самовідречення
5 місце	спільне у світогл.	терпимість	терпимість	спільне у світогл.
6 місце	«перевтілення»	спільне у світогл.	вірність	«перевтілення»
7 місце	терпимість	«перевтілення»	продовжен.роду	продовжен.роду

Адже для коханої вказані мотиви кохання є провідними, а для партнера – значно менше суттєвими.

Корекція можливих ілюзій кохання у парах закоханих. Після медового місяця пару, що аналізується для прикладу, чекають принаймні дві дискусії: 1) по-перше, коли мати дітей?, скільки мати дітей?, хто буде доглядати за дітьми?; 2) по-друге, я хоч і не дуже ревнива (відпущу тебе без терору і скандалів), але це не привід для зрад?

Коли провадити ці дискусії: до шлюбу чи після – вирішувати закоханим, але вдвох (чи за допомогою психологів) – краще це зробити до шлюбу. Порівняльний аналіз чотирьох протоколів дозволить з'ясувати – чи сходиться пара характерами (і не тільки), чи – розходиться? Обговоріть із партнером і психологом отримані результати, зокрема, про те, що робити з ілюзіями: заплющити очі та перебувати в них чи щось вирішувати для корекції цих ілюзій: наприклад, піти на системну сімейну терапію, позитивну терапію, арт-терапію (див. нижче також поетичне «кодування» розглянутих мотивів кохання у вірші автора «Чому кохають люди?»).

Автор мав цікавий досвід, в якому дана методика застосована як структурована драма терапія – рольова гра в парі з уявним перевтіленням у свого партнера (Полтава: Арт-практика, 2019).

Висновки:

1) представлена методика ранжування мотивів кохання розширює арсенал засобів психодіагностики у цій сфері; застосування її результатів для корекції можливих ілюзій кохання у парах закоханих здатне покращити самосвідомість, обізнаність у мотиваційних перевагах партнера і узгодити мотиваційні комплекси закоханих.

2) якщо подолання ілюзії закоханості-кристалізації пов'язане з невеликим відтермінуванням часу для прийняття важливих спільних рішень, то подолання ілюзій, пов'язаних із неадекватним сприйняттям мотивів коханої людини та їх неспівпадінням із мотивами партнера, може зайняти набагато більше часу для взаємопорозуміння та допомоги сімейного психолога чи психотерапевта.

Перспективою подальших досліджень є, зокрема, нормування методики в національному, віковому, гендерному, регіональному аспектах.

ЧОМУ КОХАЮТЬ ЛЮДИ?

Хоч би вушам глухим, до німої гори – говори!

Іван Франко.

З передсмертного вірша, присвяченого студентці

Чому кохають люди? Бо – дурні.

Були б розумні, не були б «шальні».

Чому кохають люди у весну?

Тоді гормони позбавляють сну.

Чому кохають люди? Бо – нещасні.

Хай ревнощів їх оминають хащі.

Чому кохають люди? Бо – слабкі.

В коханні ж – нездоланні, навпаки!

Чому кохають люди в самоті?

*Щоб в дітях смерть навек
перемогти!*

*Чому кохають люди? З божевілля,
палких обіймів їм потрібне зілля.*

Чому кохають люди? Суть одна:

кохання – це вулкан, який без дна...

В. Моргун Полтава, 21.07.2009 р.

Список використаних джерел:

1. Говорун Т. В., Кізь О. Б., Кікінеджи О. Б. Гендерна терапія як інновація у роботі психолога з молодим подружжям. Інноваційні технології розвитку психологічних ресурсів особистості. Колект. моногр. Відпов. ред. Н. І. Тавровецька. Херсон: Вид-во ФОП Вишемирський В. С., 2019. С. 7–27.
2. Моргун В. Ф. К проблеме психологических критериев любви // Семья и личность. Сб. научн. стат. Под ред. А. А. Бодалева. М., 1981. С. 165–166.
3. Моргун В. Ф. «Багатовимірний опитувальник мотивації кохання» як критеріально-орієнтована методика психодіагностики. Наукові студії з соціальної та політичної психології. Зб. статей. За ред. С. Д. Максименка, М. М. Слюсаревського. Київ, 2007. Вип. 16. С. 268–277.
4. Психология общения. Энциклопедический словарь. Под общ. ред. А. А. Бодалева. М.: Когито-Центр, 2011. 600 с.
5. Сизанов А. Н. Ваш психологический портрет. Мн.: Польша, 1998. 575 с.